

รายงานการจัดการความรู้

ชื่อเรื่อง โรงเรียนพ่อแม่ better services นำสู่เครือข่าย

หน่วยงาน งานโรงเรียนพ่อแม่ กลุ่มการพยาบาล

รายชื่อผู้จัดทำ

๑. นางศศิชล หงษ์ไทย
๒. นางสาววิภาวรรณ วัชรขจร
๓. นางบุษรา ใจแสน
๔. นางวิภาวรรณ โพธิ์งาม
๕. นางสาวริศา สืบจากดี
๖. นายเพิ่มศักดิ์ รุ่งจิรารัตน์

คณะทำงานโรงเรียนพ่อแม่กรมอนามัย และผู้รับผิดชอบงานโรงเรียนพ่อแม่ในเครือข่ายบริการสุขภาพที่ ๓

กระบวนการจัดการความรู้

เหตุผลและที่มา (การบ่งชี้ความรู้)

จากการพัฒนารูปแบบโรงเรียนพ่อแม่ของศูนย์อนามัยทุกแห่งทั่วประเทศ ในปี ๒๕๕๘ ได้ร่างคู่มือโรงเรียนพ่อแม่ Better Services และต้นฉบับสื่อการสอนสำหรับใช้ควบคู่ไปกับคู่มือโรงเรียนพ่อแม่ เมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๘ ได้ประชุมร่วมกับสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย ได้กำหนดแผนของกรมอนามัย ในปี ๒๕๕๙ ให้มีการขยายผลรูปแบบโรงเรียนพ่อแม่ Better Services ไปในรพศ., รพท., รพช., รพสต., ศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาล

งานโรงเรียนพ่อแม่จึงได้ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อขยายผลโรงเรียนพ่อแม่ไปสู่เครือข่าย เพื่อให้ได้รูปแบบโรงเรียนพ่อแม่ที่เป็นที่ยอมรับในทุกสถานบริการ

วัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้

เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนพ่อแม่ในเครือข่ายรพศ., รพท., รพช.

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ร่างรูปแบบโรงเรียนพ่อแม่ในรพศ., รพท., รพช.

การสร้างและแสวงหาความรู้

จากเกณฑ์การประเมินโรงเรียนพ่อแม่ตามมาตรฐานอนามัยแม่และเด็ก ได้กำหนดมาตรฐานไว้เป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนของมาตรฐานการให้บริการ และการสัมภาษณ์ผู้รับบริการ มีรายละเอียดสำคัญคือ

- หญิงตั้งครรภ์และสามี/ญาติต้องได้รับการสอนแบบกลุ่มอย่างน้อย ๑ ครั้งเมื่ออายุครรภ์ ๒๘ สัปดาห์ขึ้นไป โดยมีเนื้อหาการสัมภาษณ์สำคัญ ในเรื่องของการรับประทานยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก ไอโอดีน การออกกำลังกาย อาการผิดปกติขณะตั้งครรภ์ และการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

- มารดาหลังคลอด และสามี/ญาติ ได้รับการสอนแบบกลุ่มอย่างน้อย ๑ ครั้ง โดยมีเนื้อหาการสัมภาษณ์สำคัญ ในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่รวมถึงการบีบน้ำนมแม่ การคุมกำเนิดและตรวจหลังคลอด การดูแลทารก เช่น การอาบน้ำ ทำความสะอาดสะดือ วัคซีน อาการผิดปกติของทารกที่ต้องมาโรงพยาบาล
- ผู้ปกครองเด็ก ๐-๕ ปี และสามี/ญาติ ได้รับการสอนแบบกลุ่มอย่างน้อย ๑ ครั้ง โดยมีเนื้อหาการสัมภาษณ์สำคัญ ในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน ๖ เดือน การส่งเสริมพัฒนาการ ทันตสุขภาพ อาหารตามวัย ประโยชน์ของสื่อของเล่นและนิทาน การดูแลหลังฉีดวัคซีน การป้องกันอุบัติเหตุ

จะเห็นว่าจากเกณฑ์การประเมินมาตรฐานอนามัยแม่และเด็ก จะมีเนื้อหาที่กำหนดมาให้ที่ควรนำมาบรรจุในแผนการสอน แต่จากการนิเทศงานที่ผ่านมาพบว่า รพศ., รพท. และรพช. ในเขตตรวจราชการที่ ๓ นั้นยังมีแผนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน และมีรูปแบบที่หลากหลายไม่เป็นในทางเดียวกัน การจัดตั้งคุณเอื้อ คุณกิจ และคุณอำนวย (Mapping)

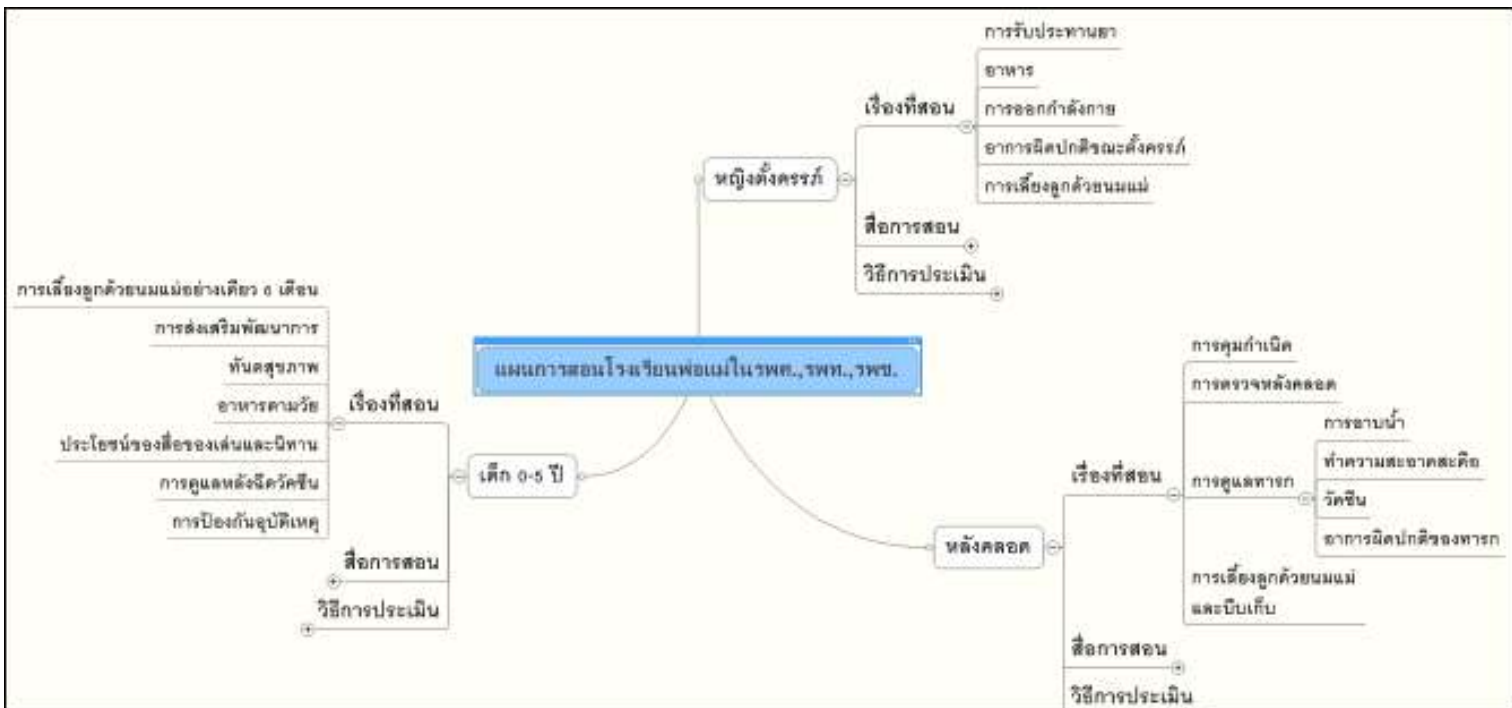
คุณเอื้อ : ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ ๘

คุณอำนวย : ศศิชล หงษ์ไทย

คุณกิจ : ผู้รับผิดชอบงานโรงเรียนพ่อแม่จากรพศ., รพท., รพช. ในเขตตรวจราชการที่ ๓

การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

จากเกณฑ์การประเมินมาตรฐานอนามัยแม่และเด็ก ประสบการณ์จากการนิเทศงานและการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รับผิดชอบงานโรงเรียนพ่อแม่ในศูนย์อนามัย ได้แผนการสอนที่ควรจะมี ดังภาพ

การประมวล กลั่นกรอง แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ครั้งที่ ๑ ประชุมเชิงปฏิบัติการ “พิจารณารูปแบบโรงเรียนพ่อแม่ในรพศ./รพท. เขตตรวจราชการ ที่ ๓”

วันที่ ๒๔ สค.๒๕๕๘

รูปแบบการสอนโรงเรียนพ่อแม่ในหญิงตั้งครรภ์

รายกลุ่มแบ่งเป็น ๒ ช่วงอายุครรภ์ ก่อน ๒๘ สัปดาห์ และหลัง ๒๘ สัปดาห์ สำหรับคนที่
ไม่ได้เข้าบางวิชาให้สอนรายบุคคลเต็มในส่วนที่ขาด

๑. ทันตสุขภาพ แบบกลุ่ม เวลา ๔๕ นาที

อายุครรภ์ : ก่อน ๒๘ สป.

ผู้สอน : ทันตะ

เนื้อหา : ตามคู่มือ better services

สื่อการสอน : โมเดลฟัน, ชุดสาธิตแปรงฟัน, VCD (กรณีผู้สอนไม่อยู่)

ประเมินผล : แบบประเมินความรู้ post test ทันทีหลังสอน

๒. โภชนาการเพื่อลูกรัก แบบกลุ่ม เวลา ๖๐ นาที

อายุครรภ์ : ก่อน ๒๘ สป.

ผู้สอน : โภชนากร, เภสัชกร

เนื้อหา : นำเข้าสู่บทเรียนด้วยการตุ๋นทอมี, โภชนาการ ๓๐ นาที ตามคู่มือ better services เพิ่ม
เรื่องกราฟโภชนาการและเส้นทางลูกรัก, การใช้ยา ๓๐ นาที ตามคู่มือ better services
ตัดกิจกรรม สองมือพ่อแม่ออก

สื่อการสอน : VCD การตุ๋นทอมี, โมเดลอาหาร/ภาพอาหาร (แต่ควรเป็นโมเดลอาหาร), สมุดบันทึก
สุขภาพแม่และเด็ก, ตัวอย่างยาบำรุง

ประเมินผล : แบบประเมินความรู้ post test ทันทีหลังสอน, แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการบริโภค

๓. สร้างสมองลูกด้วยรัก แบบกลุ่ม เวลา ๖๐ นาที

อายุครรภ์ : ก่อน ๒๘ สป.

ผู้สอน : พยาบาล

เนื้อหา : การออกกำลังกายในหญิงตั้งครรภ์ ๓๐ นาที, การส่งเสริมพัฒนาการทารก-อาการแทรก
ซ้อนที่พบบ่อย-ความสำคัญของการนับลูกตื่น ๓๐ นาที
ตัดกิจกรรมจิตประภัสสร, การนวดกระชับผูกพัน และคุณพ่อคนสำคัญออก

สื่อการสอน : VCD ออกกำลังกาย, VCD วิธีการส่งเสริมพัฒนาการทารก, VCD พัฒนาการทารกใน
ครรภ์, โมเดลนับลูกตื่น, ไฟฉาย, สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

ประเมินผล : แบบประเมินความรู้ post test ทันทีหลังสอน

๔. นมแม่รักแท้ที่แม่ให้ แบบกลุ่ม เวลา ๖๐ นาที

อายุครรภ์ : อายุครรภ์ \geq ๒๘ สัปดาห์

ผู้สอน : พยาบาล

เนื้อหา : ตามคู่มือ better services ๓๐ นาที, เพิ่มการเตรียมตัวก่อนคลอด-คำแนะนำก่อนมารพ.-วิธีลดความเจ็บปวด-กระบวนการคลอด-ทิวรีห้องคลอด

สื่อการสอน : VCD นมแม่ทุนสมอง, animation คลานดูต-ดูเร็ว-ดูถูกวิธี-วิธีการคลอดแบบต่างๆ, ตู๊กตาหัดอุ้ม, เต้านม

ประเมินผล : แบบประเมินความรู้ post test ทันทีหลังสอน

รูปแบบการสอนโรงเรียนพ่อแม่ในมารดาหลังคลอด

สอน ๑-๓ วันหลังคลอด เป็นรายกลุ่ม มีห้องเป็นสัดส่วน เช่น ห้องโรงเรียนพ่อแม่พ่อแม่ /แบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนในหอผู้ป่วยรวม / สอนในห้องพิเศษ (รายเดี่ยว)

๑. การอาบน้ำทารก สัทธิต เวลา ๓๐ นาที

ผู้สอน : พยาบาลวิชาชีพ /พยาบาลเทคนิค /ผู้ช่วยเหลือคนไข้

เนื้อหา : ตามคู่มือ better services

สื่อการสอน : ตู๊กตา ๑ ตัว, กะละมัง ๑-๒ใบ (ถ้าใช้กะละมัง ๑ ใบ ต้องล้างทำความสะอาดกะละมังและ เปลี่ยนน้ำใหม่) ถ้าจะใช้กับทารกแรกเกิดคนต่อไป ต้องใช้ใบใหม่, กาทัดมน้ำ หรือ เครื่องทำน้ำอุ่น, ชุดทำความสะอาดสระดีด ๑ ชุด/ คน, ผ้าเช็ดตัว ๒ ผืน ,ชุดเด็กอ่อน ๑ชุด, สบู่เหลว สำหรับอาบน้ำและแชมพู สำหรับสระผม, หวี (ถ้ามี ต้องมีจำนวนที่มากพอกับทารกแรกเกิด ใช้ ๑ ต่อ ๑)

ประเมินผล : มารดา/ญาติ สามารถอาบน้ำ และเช็ดสระดีดได้ถูกต้อง

๒. หลังคลอดแม่ลูกสุขภาพดี เวลา ๓๐ นาที

ผู้สอน : พยาบาลวิชาชีพ /พยาบาลเทคนิค

เนื้อหาที่สอน : อาหารและยาที่ควรและไม่ควรกิน รวมถึงอาหารบำรุงน้ำนมแม่, การดูแลสุขภาพหลังคลอด, การมาตรวจหลังคลอดและการวางแผนครอบครัว, อาการผิดปกติของทารกและการดูแลเบื้องต้นก่อนมาพบแพทย์
ตัดกิจกรรม การออกกำลังกายหลังคลอด

สื่อการสอน : VDO, ภาพพลิก, เอกสารแผ่นพับ

ประเมินผล : ตอบแบบสอบถาม ประเมินความรู้มารดาหลังคลอด

๓. นมแม่แม่ทำได้ สอนสาธิตเวลา ๓๐ นาที

ผู้สอน : พยาบาลวิชาชีพ /พยาบาลเทคนิค

เนื้อหาที่สอน : แกรับมารดาหลังคลอดประเมินหัวนมและน้ำนมดูแลสอนจัดทำให้นมบุตร(Early breast feeding),สาเหตุ และวิธีแก้ไขปัญหาน้ำนมที่พบบ่อย(น้ำนมไม่พอ / หัวนมแตก/ เต้านมคัดอึกเสบ),การเตรียมตัวเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนไปทำงาน(การบีบเก็บน้ำนม/ อายุของนมแม่ที่เก็บ/ การนำน้ำนมที่เก็บมาให้ลูกกิน)

สื่อการสอน : กระดาษ ๑ ใบ,กาต้มน้ำ / เครื่องทำน้ำอุ่น,ผ้าขนหนู ๒ ผืน,Model เต้านม แสดง ส่วนประกอบภายใน, VDO, ภาพพลิก,เอกสารแผ่นพับ

ประเมินผล : มารดาสามารถหนด ประคบ กระตุ้นและบีบเก็บน้ำนมได้ถูกต้อง
มารดาารู้วิธีการแก้ไขปัญหเต้านมคัด /อึกเสบ ได้ถูกต้อง
มารดาสามารถบีบระบายน้ำนมได้ถูกต้อง

๔. นวดสัมผัสและนิทาน สอนสาธิตเวลา ๓๐ นาที

ผู้สอน : พยาบาลวิชาชีพ /พยาบาลเทคนิค

เนื้อหาที่สอน : ตามคู่มือโรงเรียนพ่อแม่ Better Services

สื่อการสอน : VCD เรื่องการนวดสัมผัส ๑๐ นาที, ตุ๊กตาทารก ๑ ตัว/คน, VCD เรื่องการเลี้ยงลูกด้วย หนังสือ(โครงการหนังสือเล่มแรก) ๑๕ นาที

ประเมินผล : มารดาสามารถนวดสัมผัสทารกได้
มารดาู้ประโยชน์ของนิทาน

รูปแบบการสอนโรงเรียนพ่อแม่ในเด็ก ๐-๕ ปี

๑. นมแม่อย่างยั่งยืน แบบกลุ่ม เวลา ๓๐ นาที

อายุเด็ก : ก่อน ๒ เดือน

ผู้สอน : สหสาขา/คนเดียว

เนื้อหา : ตามคู่มือ better services แยกเนื้อหาวิชาตามผู้สอน

สื่อการสอน : ตามคู่มือ better services

ประเมินผล : แบบประเมินจากส่วนกลางแยกตามกลุ่มอายุ

รายบุคคล : สอนตามสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

๒. เริ่มอาหารเสริมอย่างถูกวิธี แบบกลุ่ม เวลา ๓๐ นาที

อายุเด็ก : ๔-๖ เดือน

ผู้สอน : สหสาขา/คนเดียว

เนื้อหา : ตามคู่มือ better services แยกเนื้อหาวิชาตามผู้สอน

สื่อการสอน : ตามคู่มือ better services

ประเมินผล : แบบประเมินจากส่วนกลางแยกตามกลุ่มอายุ

รายบุคคล : สอนตามสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

๓. สร้างวินัยให้ลูกรัก แบบกลุ่ม เวลา ๓๐ นาที

อายุเด็ก : ๙ เดือน - ๑ ปี

ผู้สอน : สหสาขา/คนเดียว

เนื้อหา : ตามคู่มือ better services แยกเนื้อหาวิชาตามผู้สอน

สื่อการสอน : ตามคู่มือ better services

ประเมินผล : แบบประเมินจากส่วนกลางแยกตามกลุ่มอายุ

รายบุคคล : สอนตามสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

๔. เตรียมลูกน้อยสู่โลกกว้าง แบบกลุ่ม เวลา ๓๐ นาที

อายุเด็ก : > ๒ ปี

ผู้สอน : สหสาขา/คนเดียว

เนื้อหา : ตามคู่มือ better services แยกเนื้อหาวิชาตามผู้สอน

สื่อการสอน : ตามคู่มือ better services

ประเมินผล : แบบประเมินจากส่วนกลางแยกตามกลุ่มอายุ

รายบุคคล : สอนตามสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก

ครั้งที่ ๒ ในการประชุมชี้แจงเกณฑ์การประเมินมาตรฐานอนามัยแม่และเด็กใหม่ กับทีมผู้ประเมิน

ในเขตตรวจราชการที่ ๓ เมื่อวันที่ ๕-๖ มกราคม ๒๕๕๙ ได้ทบทวนรูปแบบการดำเนินงานโรงเรียนพ่อแม่ ในรพศ.,รพท.และรพช.ให้ทราบซ้ำอีกครั้ง ผลทุกจังหวัดยอมรับรูปแบบนี้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมใน ส่วนของความก้าวหน้าที่กำลังดำเนินการอยู่ คือ การพัฒนาแบบประเมินให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ตามที่ได้รับข้อเสนอแนะมาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ ๑

การประมวลผล/ถ่วงกรอง/เรียนรู้/วิเคราะห์ข้อมูล

จากรูปแบบโรงเรียนพ่อแม่ better services เมื่อนำมาเผยแพร่ให้รพศ.,รพท. และรพช. ศึกษา พบว่ารูปแบบที่มีแนวโน้มจะปฏิบัติได้จริงควร เป็นรูปแบบการสอนดังนี้

- โรงเรียนพ่อแม่ในหญิงตั้งครรภ์ ที่แบ่งเป็น ๒ ช่วงอายุครรภ์ ก่อน ๒๘ สัปดาห์ และหลัง ๒๘ สัปดาห์ โดยมีเนื้อหาสำคัญ 4 เรื่องได้แก่ ทันสุขภาพ โภชนาการเพื่อลูก รัก สร้างสมองลูกด้วยรัก และนมแม่รักแท้ที่แม่ให้
- โรงเรียนพ่อแม่ในหญิงหลังคลอด มีเนื้อหาสำคัญ 4 เรื่องได้แก่ การอาบน้ำทารก หลังคลอดแม่ลูก สุขภาพดี นมแม่แม่ทำได้ นวดสัมผัสและนิทาน

- โรงเรียนพ่อแม่ในเด็ก 0-5 ปี มีเนื้อหาสำคัญ 4 เรื่องตามฉบับ better services ได้แก่ นมแม่อย่างยั่งยืน เริ่มอาหารเสริมอย่างถูกวิธี สร้างวินัยให้ลูกรัก และเตรียมลูกน้อยสู่โลกกว้าง

การเผยแพร่

- เผยแพร่ผ่าน internet ได้แก่ gotoknow.org , facebook-kmhpc8 และผ่าน e-mail ของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนพ่อแม่
- เผยแพร่ผ่าน linegroup โรงเรียนพ่อแม่
- เวทีการประชุมของเครือข่าย และกรมอนามัย
- เผยแพร่ในการนิเทศงาน

การนำไปใช้

มีเครือข่ายจากศูนย์อนามัยที่ ๑ และศูนย์อนามัยที่ ๕ ติดต่อขอ file คู่มือโรงเรียนพ่อแม่เพื่อนำไปใช้ในหน่วยงานตนเอง

การต่อยอดความรู้

มีแผนการติดตามในการนิเทศประเมินงานโรงเรียนพ่อแม่ตามเกณฑ์มาตรฐานอนามัยแม่และเด็ก ในช่วงเดือนกรกฎาคม- สิงหาคม 2559 นี้เพื่อติดตามดูการนำรูปแบบโรงเรียนพ่อแม่ที่ตกลงไปประยุกต์ใช้ในโรงพยาบาลเครือข่าย เพื่อค้นหาปัญหาอุปสรรค และนำมาพัฒนาต่อไป

ภาพประกอบกิจกรรม

